

‘Ik geloof dat ik geloof’

Vrijzinnig christendom en religieus humanisme:

Cursusaanbod 2025

Inhoud

Inleiding	2
Deel 1	3
<i>Academisch Onderwijs</i>	3
1. Religie in de seculiere tijd: jodendom, christendom, islam, humanisme	4
2. Religieus humanisme: historische lijnen en hedendaagse thema's	4
3. Liberal Theology in (Post)modernity	5
4. Augustine: Inventive Theologian and Minimal Believer	6
5. Vindingrijk geloofsdenken (inventief-theologische exercities)	7
6. International Grail: Communities-with-a-Heart.....	8
Deel 2	11
<i>Cursussen</i>	11
7. Oriëntatietraject theologie en levensbeschouwing	12
8. De mens als vraag naar de mens. Denkers tussen humanisme en religie in de westerse cultuurgeschiedenis	13
9. Kwetsbaarheid omhelzen	14
10. Zingeving in een seculiere tijd	16
11. De verborgen kracht van verwondering en verbeelding.....	18
Deel 3	19
<i>Lezingen en conferenties</i>	19
12. De Vrijzinnige Lezing	19

Inleiding

In deze brochure presenteren de leden van het *Vrijzinnig Universitair Netwerk* de highlights van hun onderwijs, binnen de universiteiten waar zij werkzaam zijn, maar ook daarbuiten, in open collegereeksen, trainingen, lezingen en conferenties voor een breed publiek. In hun onderwijs belichten zij de vrijzinnige en religieuze stem in de theologie, de religiestudies en de filosofie, maar ook in de praktijk van geloofsgemeenschappen in de 21ste eeuw. Die stem stelt meer vragen dan dat zij antwoorden in petto heeft: wat is de plaats en de rol van religie in de moderne, seculiere tijd?

Het VUN wordt ondersteund door de Stichting Stimulering Vrijzinnig Gedachtegoed (SSVG). Op haar website vindt u meer informatie over het netwerk:

<https://voormeervrijzinnigheid.nl/vrijzinnig-universitair-netwerk/>.

U wordt in de brochure, indien meer informatie gewenst is, telkens doorgeleid naar de websites van de instituten die het desbetreffende onderwijs organiseren. In het eerste deel presenteren we universitaire modules, in het tweede cursussen voor een breed publiek, en in deel 3 vindt U de lezingen en conferenties.

Namens het VUN-bestuur,
Laurens ten Kate, Hetty Zock en Christa Anbeek

Deel 1

Academisch Onderwijs

1. Religie in de seculiere tijd: jodendom, christendom, islam, humanisme

Is humanisme een ouderwets woord geworden, of kan het in deze tijd nieuwe betekenissen krijgen? En hoe zit het met de relatie tussen humanisme en religie in onze tijd? Deze bachelormodule aan de Universiteit voor Humanistiek vormt een stevige inleiding in de vrijzinnige theologie, de religiestudies, de cultuurgeschiedenis en de godsdienstfilosofie.

We gaan in op de historische overgang van ‘mythos’ naar ‘logos’ en op de theorie van de ‘axiale wending’ in de westerse geschiedenis. We doen dat aan de hand van denkers als Charles Taylor en Ninian Smart. We verdiepen ons in verschillende betekenissen van vrijzinnige religiositeit en humanisme, van de oudheid tot nu: zo verschijnen vrijzinnigheid en humanisme soms als wereldbeeld of levensbeschouwing, soms als beschavingsideaal, dan weer als persoonlijke levensstijl of als politieke beweging van emancipatie.

Daarna concentreren we ons op de drie religieuze tradities die op de westerse cultuur hun stempel hebben gedrukt: de joodse, christelijke en islamitische traditie. Deze religieuze ‘configuraties’ worden telkens vergeleken met het humanisme. Ze worden eerst behandeld vanuit hun verhaaltradities, in het bijzonder hun schepping- en oorsprongsverhalen, en de invloed die deze oerverhalen nog steeds hebben op ons beeld van de mens, van de natuur, van goed en kwaad en man en vrouw. Vervolgens is er aandacht voor de theologie van deze religies, voor hun sociaal-politieke geschiedenis tot in de huidige tijd, en voor hun relatie met kunst, literatuur en muziek.

Het boek *25 Eeuwen theologie: teksten en toelichtingen* (Amsterdam: Boom 2017) zal hier de rode draad zijn.

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Universiteit voor Humanistiek
<i>Locatie</i>	Kromme Nieuwegracht 29 te Utrecht
<i>Docenten</i>	Prof. dr. Laurens ten Kate en dr. Abdelilah Ljamai
<i>Data</i>	Jaarlijks, begin september – half november
<i>Ingangseisen</i>	VWO/HBO/toehoorder
<i>Niveau</i>	Bachelor universiteit
<i>Kosten</i>	Geen
<i>Te behalen</i>	7,5 ECTS
<i>Aanmelden</i>	https://www.uvh.nl/onderwijs/bachelor-humanistiek/minor-en-losse-vakken . Dit vak is kosteloos te volgen voor studenten die ingeschreven zijn aan een Nederlandse universitaire instelling: ofwel binnen een minor-pakket met meer modules, of als afzonderlijk bijvak. Het vak kan ook tegen betaling als toehoorder gevolgd worden.
<i>Meer informatie</i>	https://progressnet.nl/UVH/catalogus/onderwijs?id=1461334&index=0

2. Religieus humanisme: historische lijnen en hedendaagse thema's

Hoe heeft religieus humanisme zich ontwikkeld tot een nieuwe manier van kijken naar leven op onze planeet?

Religieus humanisme reflecteert op fundamentele vragen over mens-zijn in relatie tot de wereld waarvan wij deel uitmaken in al haar schoonheid, kwetsbaarheid, weerbarstigheid en mogelijkheden voor transformatie. De term religieus humanisme wekt vaak verbazing, omdat verondersteld wordt dat religie en humanisme op gespannen voet met elkaar staan. Toch heeft religieus humanisme diepe wortels

in het humanistisch christendom van o.a. Erasmus, dat heel invloedrijk is geweest in het Nederlandse levensbeschouwelijke landschap. We bestuderen die rijke geschiedenis, die veel leert over hoe christendom en humanisme zich in Nederland ontwikkeld hebben. Op basis van deze historische studie onderzoeken we de hedendaagse betekenis van religieus humanisme. Daarbij staat de kwetsbaarheid van de mens in een veelal overweldigende wereld centraal. Religieus humanisme verzet zich tegen de onverschilligheid en exclusiviteitsaanspraken waarmee mensen andere bestaansvormen vaak tegemoet treden. Het benadrukt daar tegenover onze afhankelijkheidsrelaties en de noodzaak om in partnerschap de aarde leefbaar te houden. De bijdrage van religieus humanisme aan het nadenken over en nastreven van ecologische transitie, is een belangrijk aandachtspunt van de module.

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit Religie en Theologie
<i>Locatie</i>	De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam, zaal nader bekend te maken
<i>Docenten</i>	Prof. dr. Hans Alma en gastdocenten
<i>Data</i>	November en december 2025, 2 uur college op ma. en 4 uur op woe.
<i>Ingangseisen</i>	Bachelor op HBO of WO niveau
<i>Niveau</i>	Premaster
<i>Kosten</i>	Via contractonderwijs: € 600,-
<i>Te behalen</i>	6 ECTS Bewijs van deelname bij contractonderwijs na voldoende gemaakte toets
<i>Aanmelden</i>	Mail naar Hans Alma: h.a.alma@vu.nl
<i>Meer informatie</i>	In het voorjaar van 2025 komt de studiegids beschikbaar, verkrijgbaar via h.a.alma@vu.nl

3. Liberal Theology in (Post)modernity

'Liberal theology' evolved in various discussions since the nineteenth century. It is a modern way of doing theology which has to face the challenges of postmodernism.

In this course, we will ask what liberal theology is and how it can be meaningful today. In the nineteenth century, liberal theology was mainly defined by its discussion with orthodox supernaturalism and Biblicism. At the beginning of the twentieth century it was sharply criticized by dialectical theologians, who forced it to redefine itself. In the course of the twentieth century liberal theology was criticized for being bourgeois by liberation theology, and fell victim to sharp critique from the postmodern side. Yet, a liberal theological tradition developed that tries to mediate Christianity and (post)modern culture.

Of course, we will pay attention to liberal theology's great scholars: Schleiermacher, Troeltsch and Tillich. We will especially focus, though, on liberal theology's relation to postmodern modern thought, which criticizes liberal theology for being modern, i.e. upholding a universalistic view on humanity, taking its starting point from the subject, and claiming general validity for its religious point of view. Moreover, the drawbacks of modernity have become all too clear. Modernity was not just progress, but oppression, colonialism and pollution as well. We will draw most of our attention to the work of Richard Kearney, John Caputo and Catherine Keller, whose theology presupposes a liberal theology, yet incorporated a postmodern point of view while still upholding a religious perspective.

Praktische informatie

<i>Instelling</i>	PThU
<i>Locatie</i>	Utrecht
<i>Docent</i>	Prof. dr. Rick Benjamins
<i>Data</i>	Vrijdagen in september en oktober 2025
<i>Ingangseisen</i>	Kennis, inzicht en vaardigheden op het niveau van een diploma bachelor WO
<i>Niveau</i>	Master
<i>Kosten</i>	Via PThU
<i>Te behalen</i>	7,5 EC
<i>Aanmelden</i>	studentenzaken@pthu.nl
<i>Meer informatie</i>	Voor meer info: email naar hsbenjamins@pthu.nl

4. Augustine: Inventive Theologian and Minimal Believer

Relevant, liberal theology refuses to turn its back to faith-traditions, but dives into them in order to rediscover what they are: processes of inventive persuasion, closer to rhetorics and art than to science and dogma.

In the *Confessions*, Aurelius Augustine (354-430), bishop of Hippo Regius, reflects on his life, in which he recognizes signs of divine intervention. Countless passages from this semi-autobiographical work have greatly influenced theology. More recently, theologians, philosophers and literary theorists have shed light on the rhetorical devices used in the *Confessions*. In the dual meaning of the concept of *inventio*, formulated in Cicero's *Ars Inveniendi*, the author retrospectively 'recollects' and 'recreates' his life. This makes the oeuvre an enterprise of inventive theology *avant la lettre*.

For Augustine, writing is an act of performative believing, as it gives birth to both a literary auto-biography and a theological auto-apology. Going against the grain of the conventional Christian, dogmatic and ecclesial reading patterns, 'postmodern' thinkers such as Martin Heidegger, Hannah Arendt, Jacques Derrida and Jean-Francois Lyotard have interpreted Augustine as a deconstructive thinker, a constructive artist, and an authentic religious seeker of faith. Lyotard presents a version of Augustine which deviates from the traditional image of him as the father of dogmatics and church politics. Through the cracks and crevices of his work we catch a glimpse of an Augustine who questions man's ability to 'believe'. He prioritises the *quod*, the surprising moments that beckon 'believing', over the *quid*, the content of faith, doctrine or revelation. Using a variety of his writings and insights from rhetorics, we will develop a new and critical concept of 'minimal believing', that is from a philosophical point of view, irreducible, neither through modernist-rationalist enquiry, nor through biblicist-doctrinal recuperation.

Praktische informatie

<i>Instelling</i>	VU (Faculty Religion & Theology; Doopsgezind Seminarium i.s.m. Luxembourg School of Religion & Society)
<i>Locatie</i>	Amsterdam
<i>Docent</i>	Prof. dr. Chris Doude van Troostwijk i.s.m. dr. Marius van Hoogstraten
<i>Data</i>	Wordt nog bekendgemaakt
<i>Ingangseisen</i>	Kennis, inzicht en vaardigheden op het niveau van een graad bachelor WO
<i>Niveau</i>	Master
<i>Kosten</i>	Geen
<i>Te behalen</i>	6 EC
<i>Aanmelden</i>	www.vrijzinnigetheologie.com (aanmelden via de docenten; ook voor meer informatie)
<i>Meer informatie</i>	Bij voorkeur, afhankelijk van de inschrijvingen, wordt de cursus in het Nederlands gegeven.

5. Vindingrijk geloofsdenken (inventief-theologische exercities)

'Liberal theology' evolved in various discussions since the nineteenth century. It is a modern way of doing theology which has to face the challenges of postmodernism.

In deze collegeserie, gaan we in op de theorie en praktijk van een nieuw type vrijzinnige theologie, dat we *inventief geloofsdenken* hebben gedoopt. De acht bijeenkomsten beginnen telkens met een theoretisch-filosofische beschouwing op de actuele relevantie van de (vrijzinnige) theologie en op methodologische vragen. In de middag gaan we aan de slag met lemma's uit het *Lexicon Vindingrijk Geloven* (te verschijnen bij Skandalon in 2025), waaraan meer dan honderd auteurs uit de brede vrijzinnigheid hebben bijgedragen.

Uitgangspunt van de colleges vormt een kritiek op de nog steeds aangehangen mythe die wil dat de Rede het geloof heeft overwonnen. De realiteit laat iets anders zien: de radicaal-seculiere samenleving van Verlichting en moderniteit gelooft meer dan ooit. Maar dit geloven heeft zijn religieuze focus verloren, is uitgewaaid en nestelt zich in soms bedenkelijke gedaanten: esoterisme en complotdenken, financieel-economische discoursen, communicatie- en authenticiteitsdwang, technologisch optimisme of eschatologisch catastrofisme. Wie in dit *tobu-wa-bohu* het hoofd koel wil houden, moet niet alleen een gezond verstand, maar ook gezond en kritisch geloof ontwikkelen. Een praktijk van bewust en geëmancipeerd geloven is vereist. *Aude sapere* riep Kant uit: 'verlaat de onmondigheid die je aan jezelf te wijten hebt'. *Aude credere* klinkt het vandaag: wie aan geloven doet, moet vandaag de moed hebben zelf de verantwoordelijkheid voor zijn of haar theologie te nemen. Alleen gezond geloven kan grenzen stelt aan het ongebreidelde en blinde 'geloven'. De Verlichting is nog niet afgerond: na de kritiek op de denken, moeten we vandaag vooral werken aan een inventieve geloofskritiek. We zijn op zoek naar een *ars bene credendi*, een 'kunst van geloven die de mens goed doet'. Hoe kan de vrijzinnige traditie voor dit gezonde geloven een voedingsbron zijn?

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	VU (Faculteit Religie & Theologie; Doopsgezind Seminarium i.s.m. LSRS-Luxembourg)
<i>Locatie</i>	Amsterdam
<i>Docent</i>	Prof. dr. Chris Doude van Troostwijk
<i>Data</i>	Wordt nog bekendgemaakt
<i>Ingangseisen</i>	Kennis, inzicht en vaardigheden op het niveau van een graad bachelor WO
<i>Niveau</i>	Master
<i>Kosten</i>	Geen (Open Colleges voor belangstellenden en voor reguliere studenten)
<i>Te behalen</i>	6 EC
<i>Aanmelden</i>	c.h.doudevantroostwijk@vu.nl; of: m.m.van.hoogstraten@vu.nl
<i>Meer informatie</i>	Voor actuele informatie, volg de website www.vrijzinnigetheologie.com

6. International Grail: Communities-with-a-Heart

Internationale cursus van twee weken over nieuwe spirituele gemeenschappen waarin ontregelende ervaringen een plaats krijgen.

How can we create inspiring, inclusive and courageous communities that embrace vulnerability, and give voice to the marginalized (e.g. marginalized communities, women, children, refugees, animals, trees, water)? How can we stimulate our organizations or communities to become a life-giving, tender and impactful force in society? Uniquely combining four different angles – opening up to embodied disruptive experiences (personal, societal and global), philosophical and ethical reflections, spiritual richness and dialogical tools – this course strengthens the impact of yourself, your community and your organization, by deepening drives, training dialogues and silence that connect and inspire, and by offering a model of eight interconnected cornerstones through a critical reflexivity model for communities with a heart.

We live in disruptive times full of chaos and uncertainty. Transformation is required in many fields. This course begins with the reality of radical disruption in everyday life. Or more precisely, it starts with vulnerabilities that manifest itself through experiences of disruption. These experiences can happen to individuals, groups, an entire society, or even the whole world. Disruptive experiences knock the ground from under your feet. It can be both positive and negative experiences. The question then, is: “Who are you when nothing is as it was before? Who can you become, and who can help?” Participants are invited not to deny or run away from our vulnerability, but to embrace it: Fragility, uncertainty, unpredictability, dependence, and porousness, however difficult they often can be, are sources of deep insights. Disruptive experiences bring us into borderlands, also called liminal spaces, full of risks, anxiety, suffering and change. They make our vulnerability manifest, but also reveal new perspectives and creativity. In order to find our way through these disruptive experiences we need communities with a heart. Communities that can arise spontaneously when people who have suffered these disruptive experiences find each other and begin to share their stories. Our experiences of radical disruption, and the stories we tell about them, are always embodied experiences and are affected by power relations. They take place in particular contexts, times and places and are therefore unique. Yet sharing our experiences with each other opens possibilities for moving forward, for rediscovering ourselves in community. Communities with a heart can also be created in different forms. In this course a model of eight interconnected cornerstones of communities with a heart is presented. They form an octagon (Greek: *octagōnos*, eight-angled), and together they form the foundation, or heart, of communities with a heart. In this course these eight interrelated cornerstones will determine the order of the course days, and will be combined with other analytical, dialogical and wisdom tools like the Critical Reflexivity Model, the Capability Approach, Mindfulness and the Wisdom of Rituals. The schedule of the course relates to the eight cornerstones: facing disruptions openly, being silent, speaking boldly and practicing multi-voiced listening, minimizing risks and optimizing opportunities, dreaming, setting direction, working cooperatively, and being willing to fail and start over. The educational content of the course will be a mix of assignments, lectures, excursions and group work to deepen the reflection and to connect the intellectual and practical input to the own context. Students will be asked to present their learning outcomes in creative and illuminating ways. This course enables you to increase your impact on a personal and community level -.

Learning outcomes

After this course you will be able to

1. Expose yourself to disruptive experiences on personal, societal and global level – by sharing your own stories and listening to the stories of others
2. Understand the embodied importance of silence with regard to disruptive experiences
3. Articulate how sharing disruptive experiences in our lives and/or society can become a source of protection, connection and inspiration.
4. Use a variety of dialogical methods as a toolkit for dreams of transformation
5. Through creative approaches translate your personal value system and ambitions into a professional and organisational/institutional context
6. Understand the neuroscience of disruptive and creative thinking
7. Making intellectual analyses of, and apply value creation into community building, by the model of the 8 interconnected cornerstones of communities with a heart
8. Apply critical reflexivity thinking to each of the 8 interconnected cornerstones with special attention to power, values and agency
9. Articulate how your experience and ideas will be translated to communities with a heart in your own context

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Faculty of Philosophy, Theology and Religious Studies, Radboud University
<i>Locatie</i>	Nijmegen
<i>Docenten</i>	Prof.dr. Christa Anbeek en prof.dr. Yvonne Sliep (School of Psychology, University of KwaZulu Natal, South Africa)
<i>Data</i>	21 juni - 5 juli 2025
<i>Ingangseisen</i>	Motivatiebrief, CV
<i>Niveau</i>	Bachelor, master, PhD, postdoc, professional
<i>Kosten</i>	€ 945.-
<i>Aanmelden</i>	Christa.Anbeek@ru.nl
<i>Meer informatie</i>	Communities with a Heart (Site wordt begin 2025 geactualiseerd)

Deel 2

Cursussen

7. Oriëntatietraject theologie en levensbeschouwing

Een kennismaking met theologie en levensbeschouwing in vrijzinnig perspectief in anderhalf jaar op zaterdagdagen.

Een traject van anderhalf jaar verdeeld over 25 zaterdagdagen, en een slotweekend. Het oriëntatietraject biedt een (nadere) kennismaking met theologie en levensbeschouwing, waarbij studenten zoveel mogelijk wegwijs gemaakt worden om een eigen weg en – indien gewenst - een mogelijk vervolgtraject

elders te kunnen gaan. Vooral gericht op mensen die zich in een wat latere fase van hun leven op dit gebied willen (her)oriënteren in een ruimdenkende omgeving, bijvoorbeeld in aansluiting op vrijwilligerswerk of voor verbreding van professionele inzet.

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Opleidingsinstituut voor theologie, levensbeschouwing en geestelijke begeleiding in Vrijzinnig Perspectief (OVP)
<i>Locatie</i>	De Woudkapel, Beethovenlaan 21, 3723 JJ Bilthoven
<i>Docenten</i>	diverse docenten
<i>Data</i>	25 zaterdagdagen en een slotweekend. Start: 2025 plus twee etmalen in conferentiecentrum
<i>Ingangseisen</i>	HBO denk, schrijf- en studieniveau
<i>Niveau</i>	HBO denk, schrijf- en studieniveau
<i>Kosten</i>	± €2.250,- voor het totale traject (excl. studieboeken)
<i>Te behalen</i>	Certificaat
<i>Aanmelden</i>	Via website of studiesecretariaat@instituutovp.nl
<i>Meer informatie</i>	www.instituutovp.nl

8. De mens als vraag naar de mens. Denkers tussen humanisme en religie in de westerse cultuurgeschiedenis

In deze jaarlijkse achtdelige cursus bestuderen we denkers die bewust of onbewust laveren tussen een spirituele en een aardse, een religieuze en een seculiere visie op het leven en op de wereld.

We beginnen in november 2025 met jaargang 4 van deze HOVO-leergang: we gaan van Erasmus naar Schleiermacher. We zullen ontdekken dat het geloof in de mens noch het afscheid van de goden nieuwe waarheden en zekerheden opleveren. Integendeel: de mens wordt voor zichzelf meer en meer een vraag. Dat

gold voor Socrates in de oudheid, voor Augustinus in de middeleeuwen, voor Erasmus en Pascal in de renaissance en de vroegmoderne tijd; en het komt als maar sterker naar voren als we langzamerhand onze tijd binnentreden.

De volgende denkers komen in de acht lessen ter sprake:

1. Erasmus – naar een humanistisch christendom
2. Luther – de vrije wil bestaat niet...
3. Abarbanel – de Messias woont in ons...
4. Descartes en Voetius – de rede tegenover de voorbeschikking
5. Pascal – de redenen van het verstand en de redenen van het hart
6. Spinoza – God in de natuur
7. Shawkani – tegen de blinde navolging
8. Schleiermacher – religie tussen gevoel en verstand

De cursus bestaat uit interactieve colleges waarin tevens fragmenten van de behandelde denkers worden bestudeerd. Het boek *25 eeuwen theologie: teksten en toelichtingen* (Amsterdam: Boom) dient daarbij als handleiding en moet worden aangeschaft.. Het geheel wordt geïllustreerd met beeld en muziek.

Jaargang 2 van deze cursus wordt in het voorjaar van 2024 ook in Rotterdam aangeboden!

Kijk op [Cursus HOVO Ten Kate Rotterdam](#)

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Hovo Utrecht
<i>Locatie</i>	Binnenstad Utrecht. Wordt later bekend gemaakt
<i>Docent</i>	Prof. dr. Laurens ten Kate
<i>Data</i>	Acht donderdagen van 13.15-15.00 in november, december en januari. Kijk op cursus HOVO Ten Kate (informatie over de cursus vanaf november 2025 is in het voorjaar vvan dat jaar beschikbaar) Daarna ieder jaar van november tot januari.
<i>Ingangseisen</i>	Geen
<i>Niveau</i>	Geen specifiek niveau. Er is geen specifieke voorkennis vereist. De docent poogt het onderwerp zo toegankelijk mogelijk te presenteren

	met regelmatige herhaling van de stof. Gelegenheid tot vragen en gedachtewisseling.
<i>Kosten</i>	€280,-
<i>Te behalen</i>	Er is geen diploma aan deze cursus verbonden.
<i>Aanmelden</i>	https://www.hovoutrecht.nl/cursus/de-mens-als-vraag-naar-de-mens/
<i>Meer informatie</i>	https://www.hovoutrecht.nl/cursus/de-mens-als-vraag-naar-de-mens/

9. Kwetsbaarheid omhelzen

Achtdelige HOVO-lezingenreeks in het voorjaar van 2025 over gemeenschappen met een hart.

Hoe kunnen we in situaties van ontregeling inclusieve en inspirerende gemeenschappen creëren die kwetsbaarheid omarmen en een stem geven aan gemarginaliseerden groepen? Door een unieke combinatie van vier

verschillende invalshoeken, namelijk het opstaan voor belichaamde ontwrichtende ervaringen (persoonlijk, maatschappelijk en mondiaal), filosofische en ethische reflecties, spirituele rijkdom en dialogische tools, versterkt deze cursus de impact van jezelf en je gemeenschap. Dit gebeurt mede door het verdiepen van drijfveren en het trainen van dialogen en stilte, die kunnen verbinden en inspireren. Ook biedt deze cursus een model aan van onderling verbonden hoekstenen, voor gemeenschappen met een hart.

Deze cursus begint met de realiteit van radicale ontregelingen in het dagelijks leven en de kwetsbaarheid van leven die zich daarin manifesteert. Ontregelende ervaringen slaan de grond onder je voeten vandaan. Wie ben je als niets meer is zoals het was? Wie zou je kunnen worden en wie kunnen daarbij helpen?

Ontregelende ervaringen brengen ons in grensgebieden, ook wel liminale zones genoemd. Grensgebieden zijn vol risico's, maar bieden ook bijzondere kansen. Acht onderling verbonden hoekstenen helpen ons verder: ontregelingen open tegemoet treden, stil worden, moedig spreken en meerstemmig luisteren, risico's minimaliseren en kansen optimaliseren, dromen, richting bepalen, samenwerken en bereid zijn om te falen en opnieuw te beginnen.

Programma

Bijeenkomst 1 – 12 maart

Filosofisch theoretische inleiding op de cursus naar aanleiding van de acht hoekstenen van gemeenschappen met een hart. Alle andere bijeenkomsten bestaan uit theoretische componenten, maar ook worden er dialogische instrumenten aangereikt om aan de slag te kunnen gaan met het herkennen en helpen creëren van 'gemeenschappen met een hart' in de eigen context.

Bijeenkomst 2 – 19 maart

Ontregelende ervaringen en stil worden: theorie en oefenen.

Bijeenkomst 3 – 26 maart

Stem geven, meerstemmig luisteren, elkaars getuige worden: theorie en oefenen.

Bijeenkomst 4 – 2 april

Grensggebieden: risico's en kansen. Hoe kan stagnatie worden voorkomen?

Bijeenkomst 5 – 9 april

Dromen. Theorie en oefenen.

Bijeenkomst 6 – 16 april

Excursie naar een gemeenschap met een hart. Wat zien we als we door de lens van de acht hoekstenen kijken?

Bijeenkomst 7 – 7 mei

Tot welke intenties tot actie laten wij ons prikkelen?

Bijeenkomst 8 – 14 mei

Losse eindjes en samenvatting

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Hovo Utrecht
<i>Locatie</i>	Utrecht Science Park. Precieze locatie wordt nog bekendgemaakt
<i>Docent</i>	Prof. dr. Christa Anbeek
<i>Data</i>	12, 19, 26 maart 2025; 2, 9 16 april 2025; 7, 14 mei 2025. Tijdstip: 11.00-12.45 uur
<i>Ingangseisen</i>	Geen
<i>Niveau</i>	Geen specifiek niveau. Er is geen specifieke voorkennis vereist. De docent poogt het onderwerp zo toegankelijk mogelijk te presenteren met regelmatige herhaling van de stof. Gelegenheid tot vragen en gedachtewisseling.
<i>Kosten</i>	€280,-
<i>Te behalen</i>	Er is geen diploma aan deze cursus verbonden.
<i>Aanmelden</i>	Kwetsbaarheid omhelzen - HOVO
<i>Meer informatie</i>	Kwetsbaarheid omhelzen - HOVO

10. Zingeving in een seculiere tijd

Achtdelige HOVO-lezingenreeks in het voorjaar van 2025 over z'n, betekenis en waarde.

Volgens de neuroloog en psychiater Victor Frankl raakt de zoektocht naar betekenis of een zinvol bestaan aan een fundamentele behoefte. Lange tijd was zingeving in het Westen vooral het domein van religie, vaak gekoppeld aan het vooruitzicht van een hiernamaals. In onze steeds verder seculerende samenleving speelt religie echter een steeds minder grote rol, terwijl de zingevingsvraag niet verdwijnt.

Dat plaatst ons voor een uitdaging, want hoe geven we betekenis aan ons leven? Of wat zijn de voorwaarden voor een zinvol bestaan? Kunnen we daarbij zonder religie? Kunnen we toch nog wat leren van religie? Of moeten we juist te rade gaan bij filosofen?

De zingevingsvraag is een vraag voor het individu, maar ook een maatschappelijke vraag. In samenwerking met museumpark Orientalis gaan we te rade bij filosofen, theologen en religiewetenschappers. Er is onder meer aandacht voor wat we in een seculiere tijd van religie, uit Oost en West, en van filosofen kunnen leren en ons kan helpen in deze zoektocht. Ook horen we hoe Orientalis tracht invulling te geven aan hun missie om 'ruimte te bieden om stil te staan bij de kunst van bezinning en de zoektocht naar de betekenis van het leven.

Het gedetailleerde programma kan begin 2025 op de site van HOVO-Utrecht Locatie Nijmegen bekeken worden. Zie onder.

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Hovo Utrecht locatie Nijmegen
<i>Locatie</i>	Museumpark Orientalis, Profetenlaan 2, 6564 BL Heilig Landstichting
<i>Docent</i>	Prof. dr. Christa Anbeek, Robert Keurentjes MA, prof.dr. Paul van der Velde, prof.dr. Peter Nissen, drs. Walter Hamers, Louis de Mast
<i>Data</i>	7, 14, 21, 28 maart 2025; 4, 11, 18, 25 april 2025. Tijdstip: 13.30-15.30 uur
<i>Ingangseisen</i>	Geen
<i>Niveau</i>	Geen specifiek niveau. Er is geen specifieke voorkennis vereist. De docent poogt het onderwerp zo toegankelijk mogelijk te presenteren met regelmatige herhaling van de stof. Gelegenheid tot vragen en gedachtewisseling.
<i>Kosten</i>	€280,-
<i>Te behalen</i>	Er is geen diploma aan deze cursus verbonden.
<i>Aanmelden</i>	Zingeving in een seculiere tijd
<i>Meer informatie</i>	Zingeving in een seculiere tijd

11. Religieus humanisme: Een tocht door de tijd

Wat is de historische en actuele betekenis van religieus humanisme?

De term religieus humanisme klinkt regelmatig in relatie tot vrijzinnig protestantisme. Het Apostolisch Genootschap noemt zich sinds 2015 een plaats voor religieus-humanistische zingeving en onderzoekt wat de betekenis daarvan is in de huidige samenleving. De term religieus humanisme is relatief nieuw, maar als levensbeschouwelijke stroming kan het op een lange geschiedenis bogen. Op basis van drie kenmerken van religieus humanisme (persoonlijke geloofsbeleving, maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel en ervaring van transcendentie) verkennen we die geschiedenis en hedendaagse invulling(en). Vragen die aan de orde komen zijn bijvoorbeeld: Hoe verhoudt het bijbels humanisme van de Renaissance zich tot wat we nu als kernwaarden van religieus humanisme onderscheiden? Hoe is van oudsher de relatie tot kunst en wetenschap? Hoe kunnen we de rol van verbeelding in religieus humanisme begrijpen, ook vanuit de eigen ervaring? Met dit alles wordt interactief gewerkt om ook de eigen relatie tot religieus humanisme te onderzoeken.

Praktische informatie	
<i>Instelling</i>	Apostolisch Genootschap
<i>Locatie</i>	Centrum voor Religieus Humanisme, Villa Berg en Dal, Baarn
<i>Docenten</i>	Prof. dr. Hans Alma en Drs. Jos de Wit
<i>Data</i>	1 maart, 15 maart, 29 maart, 12 april 2025, 10:00 tot 15:00 uur; herhaling in najaar 2025 (data nog te bepalen)
<i>Ingangseisen</i>	Geen
<i>Niveau</i>	De cursus is bedoeld voor iedereen die interesse heeft in religieus humanisme. De cursus stelt geen eisen qua vooropleiding maar vraagt wel voorbereiding in de vorm van het lezen van populair wetenschappelijke teksten.
<i>Kosten</i>	€250,- (€125 voor studenten; gratis voor leden van het Apostolisch Genootschap)
<i>Te behalen</i>	Certificaat
<i>Aanmelden</i>	Cursus Religieus-Humanisme
<i>Meer informatie</i>	Cursus Religieus-Humanisme

11. De verborgen kracht van verwondering en verbeelding

Hoe kunnen we de waarden van waaruit we leven op beeldende wijze vorm geven en tot uitdrukking brengen?

Vrijzinnig protestantisme en religieus humanisme zijn nogal ‘talig’. Taal – zeker de rationele taal die we doorgaans hanteren – heeft haar beperkingen. Talige uitdrukkingen kunnen ‘sleets’ worden of abstract blijven. Daarom is het goed ook andere uitdrukkingsvormen voor wat we nastrevenswaardig vinden met elkaar te verkennen. Dat kan helpen om weer nieuwe inspiratie op te doen om belangrijke waarden in je dagelijks leven te realiseren. Met behulp van onze

verbeeldingskracht kunnen we tot nieuwe vormen van expressie komen. Belangrijk is dat we ons eerst bewust worden van hoe en waar onze verbeelding werkt, en dat we haar vervolgens oefenen. Dat doen we met behulp van een stapsgewijze cyclus die een van de trainers, Hans Alma, ontwikkeld heeft in haar onderzoek naar zingeving en levensbeschouwing. Het vraagt geen speciaal creatief talent van de deelnemers. De werkwijze doet een beroep op verbeeldingskracht zoals we die allemaal in ons dagelijks leven inzetten. We worden bovendien geholpen door het kijken naar kunst en het spelen met de eigen herinnering. Zo ontdekken we wat de kracht van verwondering is. Aan de hand van duidelijke oefeningen zetten we in kleine groepjes en individueel steeds een stap in de richting van beeldende expressie van onze waarden en reflectie daarop.

Praktische informatie

<i>Instelling</i>	Apostolisch Genootschap
<i>Locatie</i>	Centrum voor Religieus Humanisme, Villa Berg en Dal, Baarn
<i>Docenten</i>	Hans Alma, Jacky van de Goor, Aafke de Jong
<i>Data</i>	28 februari, 7 maart, 14 maart, 21 maart 2025, 10:00 tot 15:15 uur; herhaling in najaar 2025 (data nog te bepalen)
<i>Ingangseisen</i>	Geen
<i>Niveau</i>	De cursus is bedoeld voor ieder die zijn of haar verwondering en verbeelding bewust(er) wil inzetten in de vormgeving van (samen)leven. De cursus stelt geen eisen qua vooropleiding maar vraagt wel voorbereiding in de vorm van het lezen van populair-wetenschappelijke teksten.
<i>Kosten</i>	€ 250 (gratis voor leden Apostolisch Genootschap)
<i>Te behalen</i>	Certificaat (SKGV accreditatie voor geestelijk verzorgers)
<i>Aanmelden</i>	https://www.apgen.nl/landingspaginas/training-de-verborgen-kracht-van-verwondering/
<i>Meer informatie</i>	https://www.apgen.nl/landingspaginas/training-de-verborgen-kracht-van-verwondering/

Deel 3

Lezingen en conferenties

12. De Vrijzinnige Lezing

De Vrijzinnige Lezing wordt jaarlijks gehouden in de Geertekerk te Utrecht gehouden en wil vernieuwende, vrijzinnige theologie uit binnen- en buitenland onder de aandacht brengen. Afwisselend spreekt een Nederlandse of een buitenlandse theoloog.

Op 21 maart 2025 zal De Vrijzinnige Lezing worden gehouden door Claartje Kruijff. Zij zegt over haar lezing: een tijd van geloofsdeconstructie, die ingezet werd in de jaren zestig van de vorige eeuw, is hard nodig geweest. Het zijn bevrijdende decennia geweest voor velen. Toen ik aan de Vrije Universiteit studeerde leerde ik over het dappere en bevrijdende werk van theoloog Kuitert en theologen met en na hem die de dogmatische geloofswaarheden van hun jeugd hebben afgepeld en afgelegd.

Claartje Kruijff

Voor mij was dat niet wat ik zocht: omdat ik juist de leegte had ervaren van een omgeving waar geloofsruimte en -taal/verbeelding geen rol speelde. Komend uit een context waarin religie en geloofsleven geen rol speelde was deze afgepelde ruimte mij al te bekend. Laat het zo zeggen, er viel niet veel meer te deconstrueren. Ik was op zoek naar een andere taal en ruimte. Een existentiële, menselijke – geloofstaal en ruimte.

Er wordt de vrijzinnigheid weleens verweten dat we de mensen niks meer bieden. Een soort vaag ietsisme. daar ben ik het niet mee eens: vanuit vrijheid, zonder dogma's, kunnen we van alles onderzoeken en agenderen. En tegelijk is het bij de vrijzinnigen ook spannend: voor je het weet maken we zelf nieuwe heilige huisjes, dogma's. Graag verken ik, in deze lezing, de ruimte die we als vrijzinnigheid hebben en innemen kunnen.

Praktische informatie	
<i>Locatie</i>	Geertekerk, Utrecht
<i>Spreeker</i>	Claartje Kruijff
<i>Data</i>	Vrijdag 21 maart 2025, 20:00-22:00 uur
<i>Kosten</i>	€15 normaal tarief €10 voor studenten
<i>Aanmelden</i>	www.devrijzinnigelezing.nl/
<i>Meer informatie</i>	www.devrijzinnigelezing.nl/

Deze brochure is een uitgave van het Vrijzinnig Universitair Netwerk (VUN).

Het Vrijzinnig Universitair Netwerk bestaat uit hoogleraren, universitair docenten en onderzoekers in Nederland: Hans Alma, Christa Anbeek, Rick Benjamins, Enrieke Damen, Chris Doude van Troostwijk, Pieter Dronkers, Manuela Kalsky, Laurens ten Kate, Arjo Klamer, Frits de Lange, Arie Molendijk, Johan Roeland, Froukje Pitstra, Hetty Zock. Het netwerk is opgericht in 2014 en wordt door de Stichting Stimulering Vrijzinnig Gedachtegoed organisatorisch en financieel ondersteund. Het netwerk streeft ernaar het onderwijs en onderzoek naar nieuwe betekenissen en praktijken van vrijzinnigheid en humanisme te versterken.

Neem voor meer informatie contact op met de beleidsmedewerker van het VUN, Bram van Boxtel, via info@voormeervrijzinnigheid.nl

